

22.12.2004

138/4/04

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Aila Linnakangas

TOIMEENTULOTUKIHAKEMUKSEN VIIVYTYKSETÖN KÄSITTELY

1

KANTELU

Kantelija arvosteli kirjeessään 19.1.2004 Espoon kaupungin Leppävaaran sosiaali- ja terveyskeskuksen menettelyä toimeentulotukihakemuksensa käsittelyssä. Hän kertoi jättäneensä 17.11.2003 toimeentulotukihakemuksen eikä hän ollut vielä saanut päätöstä.

- - -

3

RATKAISU

Katson Espoon kaupungin Leppävaaran sosiaali- ja terveyskeskuksen laiminlyöneen velvollisuutensa käsitellä kantelijan toimeentulotukiasian perustuslaissa ja toimeentulotukilaissa säädetyllä tavalla viivytyksettä.

Perustelen ratkaisuni seuraavasti.

3.1

Oikeusohjeet

Suomen perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa viranomaisessa. Säännös velvoittaa viranomaisia pyrkimään kaikissa käsittelemissään asioissa mahdollisimman joutuissaan käsittelyyn. Erityisesti toimeentulotukiasioiden kiireellistä käsittelyä on painotettu huhtikuun 2001 alussa voimaan tulleella lain muutoksella. Tällöin toimeentulotuesta annetun lain (1412/1997, jäljempänä toimeentulotukilaki) 14 §:ään lisättiin uusi 4 momentti (923/2000), jonka mukaan toimeentulotukiasiat on käsiteltävä kunnassa viivytyksettä. Lakiin ei ole kirjattu mitään aikarajaa viivytyksettömälle käsittelylle.

Sosiaali- ja terveydenhuollon vuosien 2000 - 2003 tavoite- ja toimintaohjelman (TATO) eräänä tavoitteena oli palvelujen saatavuuden varmistaminen. Ohjelman erään toimenpidesuosituksen mukaan kunnan tuli huolehtia toimeentulotukijärjestelmän hyvästä ja säännösten mukaisesta toiminnasta sekä varmistaa, että asiakkaan hakiessa toimeentulotukea asia otetaan käsiteltäväksi viimeistään viikon sisällä tuen tarpeen ilmoittamisesta. Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi toimeentulotukilain 14 §:n

uuden 4 momentin sisältäneen lakiesityksen johdosta antamassaan mietinnössä (StVM 23/2000 vp), että kun kyse on viimesijaisesta toimeentulon turvasta, valiokunta pitää tärkeänä, että TATO-ohjelmassa mainittuun tavoitteeseen päästään. Edelleen sosiaali- ja terveysvaliokunta totesi, että tätä korkeintaan viikon käsittelyaikaa voidaan pitää ohjeellisena tavoitteena siitä, kuinka nopeasti tuen hakijan tulisi saada asiansa käsiteltäväksi. Eduskunta edellytti hyväksyessään mainitun lakiehdotuksen, että sosiaali- ja terveysministeriö seuraa sitä, että toimeentulotukiasioiden käsittelyajassa päästään TATO-ohjelmassa edellytettyyn tavoitteeseen.

Edellä todettua lainmuutosta koskeneessa hallituksen esityksessä (134/2000 vp) todettiin, että toimeentulotukiasioiden käsittelyvaiheisiin kuuluvat hakemuksen vastaanotto, asian selvittely, mahdollisten lisäselvitysten hankkiminen joko asiakkaalta tai viranomaisaloitteisesti sekä lopulta päätöksen tekeminen. Hallituksen esityksen mukaan lainkohta edellyttää, että kaikissa näissä käsittelyvaiheissa tulisi pyrkiä viivytyksettömään menettelyyn. Lisään tähän vielä, että toimeentulotukiasian käsittelyvaiheisiin kuuluu myös päätöksen toimeenpano, jolloin myös tuen maksamisen tulee tapahtua viivytyksettä.

Hallituksen esityksessä todettiin vielä, että toimeentulotukijärjestelmän tavoitteena on, että kukaan ei jää vaille kiireellisesti tarvitsemaansa apua. Siksi sosiaalitoimistoissa on syytä tarvittaessa järjestää päivystysluonteisia vastaanottoaikoja kiireellisen avun tarpeessa olevia asiakkaita varten ja muutoinkin huolehtia siitä, että tuen hakija saa tarvitsemansa avun riittävän ajoissa. Ajanvarausta tehtäessä tulisi ohjata hakijaa jättämään kirjallinen hakemus, mikäli vastaanottoaikoja ei voida järjestää kohtuullises sa ajassa.

3.2

Kantelijan hakemuksen käsittely

Kantelijalle oli myönnetty toimeentulotukea aiemmalla viranhaltijan päätöksellä loka-marraskuulle 2003. Kantelija haki toimeentulotukea 19.11.2004 saapuneella jatkohakemuksellaan joulukuulle-helmikuulle. Hänelle myönnettiin toimeentulotukea kanslistin 31.12.2003 tekemällä päätöksellä ajalle 1.12.2003-29.2.2004. Joulukuun ja tammikuun toimeentulotuki maksettiin hakijan pankkitilille 2.1.2004. Toimeentulotukihakemuksen käsittely kesti siis kuusi viikkoa.

Kuten edellä totesin, laissa ei ole aikarajaa viivytyksettömälle käsittelylle, vaikkakin lain valmisteluasiakirjoissa pidettiin korkeintaan viikkoa sellaisena ohjeellisena aikana, jonka kuluessa toimeentulotukiasia tulisi ottaa käsiteltäväksi.

Kun otetaan huomioon se, että toimeentulotuki on perustuslaissa säädettyä oikeutta välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon turvaava keskeinen rahaetus, voidaan mielestäni korkeintaan viikon aikaa hakemuksen käsittelyyn ottamiselle pitää lähtökohtana viivytyksettömälle käsittelylle. Sellaisissa tapauksissa, joissa päätöksen tekeminen ei edellytä lisäselvityksiä, hakemus tulisi siis mielestäni ottaa käsiteltäväksi ja myös ratkaista lähtökohtaisesti viikon kuluessa. Niissä tapauksissa, joissa päätöksen

tekeminen edellyttää lisäselvityksiä, niitä tulisi pyytää tai hankkia lähtökohtaisesti viimeistään viikon kuluessa ja tehdä päätös välittömästi tarpeellisten selvitysten saavuttua.

Käsitykseni mukaan kantelijan olisi tullut saada päätös hakemukseensa siten, että joulukuun toimeentulotuki olisi ollut hänen käytettävissään joulukuun alussa. Asiassa ei ole esitetty hyväksyttävää syytä käsittelyn viipymiselle. Kantelijan toimeentulotukihakemuksen yli kuuden viikon käsittelyaika ei täyttänyt perustuslain turvaaman hyvän hallinnon eikä toimeentulotukilaissa säädetyn viivytyksettömän käsittelyn vaatimusta. Katson, että hakemuksen käsittelysä meneteltiin lainvastaisesti.

Espoon sosiaali- ja terveystoimen selvityksistä ilmenee, että kysymys oli toimeentulotukihakemusten ruuhkautumisesta Leppävaaran sosiaali- ja terveyskeskuksessa eikä kenenkään yksittäisen viranhaltijan menettelystä.

4

TOIMENPITEET

Edus kunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan Espoon kaupungin Leppävaaran sosiaali- ja terveyskeskukselle huomautuksen edellä kohdassa 3.2 selostetusta lainvastaisesta menettelystä toimeentulotukihakemuksen käsittelyssä.

Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen 1.1.2004 voimaan tulleen toimialan johtosäännön mukaan perhe- ja sosiaalipalvelujen tehtävänä on huolehtia muun ohella sosiaalipalveluista (myös toimeentulotuesta) sekä niiden kehittämisestä Espoon kaupungissa. Tämän vuoksi lähetän Espoon kaupungin sosiaali- ja perhepalvelujen tulosityksikölle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Olen saattanut antamani huomautuksen erillisellä kirjeellä myös Espoon sosiaali- ja terveyslautakunnan tietoon.